

Van den Bergh en de Jong-Gereformeerde Beweging

Daarnaast dringt zich inderdaad óók de vraag op hoe vdB. binnen de Gereformeerde Kerken gereageerd zou hebben op de ontwikkeling van de (neo-) Kuyperiaanse theologie, zowel op de minder centrale plaats die de 'kerk-als-moeder' daarin kreeg in de vorm van het onderscheid tussen instituut en organisme én in de pluri-formiteitsleer, als in de objectivistische trekken ervan waardoor het piëtistische element in de verdrukking kwam. En hoe zou de 'boeteprediker' in vdB. gereageerd hebben op de triomfalistische en verstarrende aspecten in het optreden van voormannen en mannenbroeders in de periode na 1900? Schram waarschuwt terecht tegen speculatie op dit punt. Ook in 'De Voormannen' (321) wordt gesteld dat het onmogelijk is na te gaan hoe vdB. de ontwikkelingen na zijn vroege dood in 1890 in zijn attitude verwerkt zou hebben. Maar, zoals Schram (190) evenzeer opmerkt, *een beroep uit 'behoefte aan legitimatie' op elementen uit zijn opvattingen speelde wel degelijk een rol in de latere discussies, zoals rond de Jong-Gereformeerde Beweging. Mijn analyse van dat legitimatieproces kan Schrams instemming echter niet verwerven.*

Schrams bezwaar is tweërlei. *Allereerst* zou ik een duidelijke tendens binnen de GK onderkennen die op vdB. zou teruggaan. Hij stelt daartegenover dat vdB. wel is aangehoord, maar niet gevolgd, althans door de toonaangevers in de Gereformeerde Kerken. Uit 'De Voormannen' blijkt dat ik deze mening deel. Niet alleen lieten de Dolerenden de Hervormde Kerk na verloop van tijd aan haar lot over (143), maar ook de Jong-Gereformeerde Beweging, waarvan leden zich legitimeerden met een beroep op vdB. inzake hun toenadering tot de in de NHK achtergeblevenen, vormde een kleine minderheid, die men zelfs niet wilde aanhoren. Blijft over het *tweede bezwaar*: de lijn naar deze beweging, o.a. naar Netelenbos, die vdB. zou maken tot representant van een groep, die geen uit-treding uit de Hervormde Kerk zou hebben gewild én opener dan Kuiper zou zijn geweest.

Mijn reactie daarop is dat Schram abusievelijk mijn analyse van het legitimatieproces, waarin leden van de Jong-Gereformeerde Beweging, zoals Netelenbos, Geelkerken en Buskes zich beriepen op bepaalde aspecten van vdB., opvat als een beschrijving van een stroming waarvan vdB. de eerste en de Jong-Gereformeerden de tweede generatie zouden vormen. Dat was niet mijn opzet. Ik stel dan ook allerminst dat vdB. op een medisch-ethisch standpunt stond op het stuk van kerk- en schriftbeschuwing, terwijl Netelenbos juist met dit standpunt sympathiseerde. Schram toont te-